

Gminny Program Promocji i Profilaktyki Zdrowia na Lata 2016-2021

1. Wstęp

U podstaw koncepcji Narodowego Programu Zdrowia leży zawarta w konstytucji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) definicja, określająca zdrowie jako *stan dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko brak choroby lub niepełnosprawności* oraz przyjęte międzynarodowe ustalenia, że: *zdrowie jest podstawowym prawem każdego człowieka oraz bogactwem społeczeństwa*. Zdrowy człowiek ma większe szanse na samorealizację, satysfakcjonujące pełnienie ról społecznych, czy też dobrą adaptację do zmian środowiska. Tylko zdrowe społeczeństwo może tworzyć dobra materialne i kulturowe oraz zapewnić rozwój społeczny i gospodarczy. Rozwój cywilizacyjny, procesy kształtujące rozwój demograficzny, zmiany wzorców kulturowych powodują, że społeczności lokalne stają przed koniecznością rozwiązywania nowych problemów, w tym w obszarze profilaktyki i promocji zdrowia.

Według danych Światowej Organizacji Zdrowia największy, bo aż 50-60% wpływ na zdrowie człowieka ma styl życia. Środowisko fizyczne warunkuje stan zdrowia człowieka w około 20%, kolejne 20% to uwarunkowania genetyczne, a tylko 10-15% działania służby zdrowia.

Promocja zdrowia jest procesem umożliwiającym poprawę zdrowia poprzez podejmowanie działań sprzyjających zdrowiu fizycznemu, psychicznemu, intelektualnemu dającemu możliwość:

- identyfikacji własnych problemów zdrowotnych,
- wypracowania własnego prozdrowotnego stylu życia,
- nie pogorszenie warunków socjalno – bytowych, co może mieć miejsce, jeśli nastąpi długi proces leczenia.

Promocja zdrowia określana jest jako proces umożliwiający jednostkom i grupom społecznym zwiększenie kontroli nad uwarunkowaniami zdrowia w celu poprawy ich stanu zdrowia. Stanowi proces sprzyjający rozwijaniu zdrowego stylu życia, a także kształtowaniu innych społecznych, środowiskowych i osobniczych czynników prowadzących do zdrowia. Zmiana stylu życia w kierunku pro zdrowotnym jest zadaniem bardzo trudnym wymagającym wielostronnych działań. Problemem jest nie samo dostarczenie informacji o właściwych zasadach zachowań, a przekonanie do ich stosowania przynoszącego dopiero pożądany efekt.

Promocja zdrowia obejmuje następujące obszary działań:

1. Tworzenie sprzyjającego zdrowiu środowiska życia i pracy.
2. Zachęcanie społeczeństwa do działań na rzecz zdrowia.
3. Rozwijanie indywidualnych umiejętności służących zdrowiu psychicznemu i fizycznemu

Zagrożenia zdrowotne wynikają:

- z małej aktywności fizycznej,
- złego sposobu odżywiania się,
- braku umiejętności radzenia sobie ze stresem,
- częstego sięgania po różnego rodzaju używki (nikotyna, alkohol)
- degradacji środowiska naturalnego.

Jednym z zadań gminy z zakresu ochrony zdrowia jest zapewnienie mieszkańcom gminy dostępności do usług medycznych w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia.

Gminny program jest podstawowym dokumentem polityki zdrowotnej na terenie gminy Sulmierzyce. Wyznacza kierunki strategiczne oraz działania na rzecz poprawy zdrowia i związanej z nim jakości życia społeczności lokalnej. Program w swoim zakresie uwzględnia priorytety zdrowotne określone rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 21 sierpnia 2009 roku w sprawie priorytetów zdrowotnych (Dz. U. 2009r. Nr 137, poz.

1126). Jest dokumentem otwartym, którego modyfikacja może wynikać w zależności od zmieniających się potrzeb zdrowotnych społeczności lokalnej. Stanowi kontynuację „Gminnego Programu Promocji i Profilaktyki Zdrowia na lata 2013-2015” przyjętego Uchwałą Nr XXVIII/191/2013 Rady Gminy w Sulmierzycach w dniu 31 stycznia 2013r.

2. Charakterystyka głównych zagrożeń zdrowia.

Główne przyczyny zgonów w województwie łódzkim od wielu lat nie ulegają zmianie. Najwyższy odsetek stanowią zgony z powodu *chorób układu krążenia*. Choroby te stanowią jedną z najważniejszych przyczyn absencji chorobowej, hospitalizacji i niepełnosprawności. Z powodu chorób i wad wrodzonych układu krążenia więcej umiera kobiet niż mężczyzn. Wśród chorób układu krążenia dominują: inne choroby serca, choroby naczyń mózgowych, choroba niedokrwienna serca i choroby tętnic, tętniczek i naczyń włosowatych. Drugą w kolejności przyczyną zgonów wśród mieszkańców województwa łódzkiego są *nowotwory*. Dane w tym zakresie pokazują, że wzrasta liczba osób zmagających się z chorobami nowotworowymi. Dane te będą rosły wraz ze starzeniem się społeczeństwa. Główne przyczyny chorób nowotworowych to przede wszystkim wiek, obciążenia genetyczne i styl życia (użytki, alkohol, palenie tytoniu, brak aktywności fizycznej i niewłaściwe nawyki żywieniowe). Najczęściej występujące to: nowotwory narządów trawiennych, w tym nowotwór złośliwy jelita grubego, żołądka i trzustki oraz nowotwory złośliwe narządów oddechowych i klatki piersiowej, w tym nowotwór złośliwy oskrzela i płuca. Na trzecim miejscu wśród przyczyn zgonów znajdują się *przyczyny zewnętrzne*, czyli urazy zatrucia i inne skutki działania czynników zewnętrznych.

W 2011r. najczęściej zgłaszanymi wśród mężczyzn nowotworami złośliwymi były nowotwory oskrzela i płuc, gruczołu krokowego, inne nowotwory złośliwe skóry, pęcherza moczowego oraz okrężnicy. Spośród ogółu raportowanych nowotworów złośliwych u kobiet najczęściej zgłaszane zachorowania dotyczyły nowotworów sutka, oskrzela i płuc, innych nowotworów złośliwych skóry, nowotworów trzonu macicy oraz nowotworów okrężnicy, jajnika, szyjki macicy.

W ujęciu terytorialnym w 2011r. najniższą zapadalność na nowotwory złośliwe zanotowano u mężczyzn w województwie łódzkim w powiatach: brzezińskim, radomszczańskim oraz piotrkowskim, natomiast najwyższe odnotowano w powiecie m. Łódź, łódzkim wschodnim oraz pabianickim. Najniższą zapadalność na nowotwory złośliwe u kobiet zanotowano w powiatach: brzezińskim, rawskim oraz m. Skierniewice. Wśród powiatów o najwyższej zapadalności na nowotwory złośliwe u kobiet znalazły się powiaty: m. Łódź, zgierski oraz powiat pączęński.

Według danych GUS zgony w powiecie pączęńskim według wybranych przyczyn w 2012r. przedstawiają się w sposób następujący: ogółem – 619 zgonów, w tym choroby układu krążenia - 320, nowotwory – 138, stany niedokładnie określone – 56, zewnętrzne przyczyny zgonu - 36, choroby układu oddechowego - 26, choroby układu trawiennego – 23, zaburzenia wydzielania wewnętrznego – 11, choroby układu moczowo-płciowego – 5, choroby zakaźne i pasożytnicze – 3, wady rozwojowe wrodzone – 1.

W poradniach podstawowej opieki zdrowotnej w 2013 roku leczonych było 471 109 osób w wieku powyżej 19 lat z powodu chorób układu krążenia. Wśród leczonych 70,9% stanowią pacjenci z chorobą nadciśnieniową. W strukturze wieku osób leczonych z powodu chorób układu krążenia ponad 76,1% stanowią pacjenci w wieku powyżej 55 roku życia. Na drugim miejscu są chorzy pozostający pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej z powodu cukrzycy, gdzie 77,5% stanowią pacjenci powyżej 55 roku życia.

Dane o stanie zdrowia osób 19 lat i więcej będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w 2013 roku.

Rozpoznanie	Osoby, u których stwierdzono schorzenia (stan w dniu 31.12)				
	Razem	w tym w wieku			
		19-34	35-54	55-64	65 i więcej
Ogółem	876 510	72 819	215 871	266 049	321 771
Gruźlica	1 295	124	404	371	396
Nowotwory	23 354	1 247	4 948	7 481	9 678
Cukrzyca	108 649	4 008	20 442	35 884	48 315
<i>w tym leczeni insuliną</i>	<i>26 746</i>	<i>1 756</i>	<i>6 257</i>	<i>8 722</i>	<i>10 011</i>
Niedokrwistość	18 845	3 100	5 822	3 877	6 046
Choroby układu krążenia	471 109	17 357	95 194	148 873	209 685
w tym					
przewlekła choroba reumatyczna	10 072	615	2 068	3 850	3 539
choroba nadciśnieniowa	333 805	11 137	70 936	108 148	143 584
choroby naczyń mózgowych	29 018	391	4 272	8 915	15 440
niedokrwienność serca	92 687	1 526	12 708	28 467	49 986
<i>w tym przebyły zawał</i>	<i>11 654</i>	<i>157</i>	<i>2 325</i>	<i>4 336</i>	<i>4 836</i>
Przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	61 446	5 897	14 827	18 513	22 209
Przewlekłe choroby układu trawiennego	97 347	16 107	27 827	27 260	26 153
Choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej	161 032	16 347	44 723	48 144	51 818

Pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w 2013 roku pozostawało 100 092 dzieci w wieku od 0 – 18 lat, u których stwierdzono schorzenia przewlekłe. Najczęstszym schorzeniem u dzieci są alergie oraz zniekształcenia kręgosłupa. Wysoki odsetek zachorowań stanowią zaburzenia refrakcji i akomodacji oka oraz otyłość.

Dane o stanie zdrowia osób w wieku 0 – 18 lat będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w 2013 roku.

	Razem	w tym w wieku				
		0-2	3-4	5-9	10-14	15-18
Ogółem	100 092	12 209	11 734	22 558	28 772	24 819
Nowotwory	394	43	45	68	112	126
Cukrzyca	1 001	16	37	219	351	378
Niedożywienie	1 746	171	241	382	499	453
Otyłość	8 406	350	759	1 885	2 968	2 444
Dziecięce porażenie mózgowe	812	64	94	196	253	205
Zaburzenia refrakcji i akomodacji oka	12 649	291	892	2 917	4 407	4 142
Alergie						
dychawica oskrzelowa	13 627	952	2 107	4 779	3 617	2 172
pokarmowe	7 416	3 357	1 598	1 149	792	520
skórne	6 388	2 560	1 526	980	752	570
Zniekształcenia kręgosłupa	20 971	128	561	3 745	8 977	7 560
Wady rozwojowe						
układu nerwowego	639	89	121	151	152	126
układu krążenia	1 434	293	290	346	266	239
narządów płciowych	564	124	169	153	73	45
aberracje chromosomowe	284	42	63	72	52	55
Zaburzenia rozwoju	4 695	751	791	1 226	1 117	810

Poważnym i coraz bardziej powszechnym problemem zdrowotnym są kłopoty z układem ruchu, w tym z kręgosłupem. Według danych statystycznych GUS najczęstszą dolegliwością wskazywaną przez osoby powyżej 15 roku życia są bóle pleców. Uskarża się na nie co czwarta dorosła kobieta i co piąty mężczyzna. Bóle szyi będące efektem problemów z kręgosłupem występują u co dziewiątej osoby, natomiast na kolejnym miejscu znajdują się zapalenia kości i stawów. Problemy z układem ruchu nie stanowią bezpośredniego zagrożenia życia, jednak zaniedbywane mogą doprowadzić do utraty zdolności samodzielnej egzystencji.

Profilaktyka nadwagi i otyłości to kolejne z najpoważniejszych wyzwań dla zdrowia publicznego. Nadwaga i otyłość należą do najszybciej rozwijających się chorób cywilizacyjnych, a w następstwie stwarzającymi

zagrożenie dla zdrowia. Szacuje się, że w ciągu ostatnich lat częstość występowania otyłości wśród mieszkańców Europy wzrosła 3 – krotnie. Według danych Światowej Organizacji Zdrowia nadwagę ma połowa osób dorosłych i jedna piąta dzieci z państw europejskich. Wpływ na wzrost występowania nadwagi i otyłości, a w szczególności u dzieci i młodzieży, ma rozwój cywilizacyjny mający negatywne skutki, polegające na znacznym ograniczeniu codziennej aktywności fizycznej. Występowanie chorób cywilizacyjnych, w tym nawagi i otyłości wynika ze zmian o charakterze środowiskowym, społecznym oraz gospodarczym. Brak równowagi w bilansie energetycznym, przyczyniający się do występowania chorób dietozależnych, spowodowany jest radykalnym spadkiem aktywności fizycznej i sposobem żywienia, w tym zwiększenia spożycia żywności i napojów o wysokiej wartości energetycznej, a jednocześnie ubogich w składniki odżywcze, w połączeniu z niewystarczającym spożyciem warzyw i owoców. Z danych opublikowanych przez WHO wynika, iż dwie trzecie populacji osób dorosłych w większości krajów europejskich nie jest aktywnych fizycznie w stopniu zapewniającym osiągnięcie i utrzymanie korzyści zdrowotnych.

3. Cel strategiczny

Celem strategicznym programu promocji i profilaktyki zdrowia jest wydłużenie życia, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia mieszkańców.

4. Cele operacyjne

4.1. Zapewnienie właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców, realizacja badań profilaktycznych, promocja zdrowia i rozwój specjalistycznych usług lekarskich w gminie.

Sposób realizacji:

- a) organizowanie i współorganizowanie badań profilaktycznych i szczepień ochronnych w szczególności ukierunkowanych na:
  - programy profilaktyki wczesnego wykrywania chorób nowotworowych,
  - programy szczepień ochronnych,
  - rozwój badań diagnostycznych,
  - programy profilaktyki wczesnego wykrywania wad rozwojowych (m.in. badanie słuchu, wzroku, wad postawy, mammografia, badania spirometryczne, echo serca, badania densytometryczne kości),
  - program profilaktyki stomatologicznej,
- b) zakup sprzętu medycznego,
- c) rozbudowa istniejącej infrastruktury medycznej,
- d) upowszechnianie tematyki z zakresu ochrony zdrowia w programach i zajęciach edukacyjnych prowadzonych w przedszkolach i szkołach,
- e) rozwój i organizacja specjalistycznych usług lekarskich w gminnym ośrodku zdrowia.

4.2 Poprawa sposobu żywienia mieszkańców. Zapobieganie nawadze i otyłości. Ograniczenie występowania chorób dietozależnych.

Sposób realizacji:

- a) działania profilaktyczno - edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży,
- b) pomoc osobom z nadwagą i otyłością,
- c) upowszechnianie wiedzy na temat zasad odżywiania podczas prawidłowego stanu zdrowia jak i w różnych jednostkach chorobowych,
- d) organizacja usług poradnictwa z zakresu prawidłowego odżywiania i jego wpływu na stan zdrowia.

4.3 Zwiększenie aktywności fizycznej, rekreacji, turystyki i sportu.

Sposób realizacji:

- a) promocja zdrowia poprzez wychowanie fizyczne,
- b) organizowanie i współorganizowanie imprez sportowo – rekreacyjnych,
- c) rozbudowa i modernizacja bazy sportowej i rekreacyjnej oraz turystycznej w gminie,

- d) organizowanie i prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo – rekreacyjnych
- e) poprawa wyposażenia infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.
- f) aktywizacja osób starszych.

4.4. Umożliwienie wczesnego rozpoczęcia procesu rehabilitacji.

Sposób realizacji:

- a) zapewnienie mieszkańcom gminy dostępu do świadczeń zdrowotnych z zakresu rehabilitacji i masażu, jak najbliższej miejsca zamieszkania,
- b) organizacja i rozwój usług za zakresu rehabilitacji, m.in.: fizykoterapii, kinezyterapii, masażu klasycznego, drenażu limfatycznego, terapii manualnej.
- c) zakup sprzętu rehabilitacyjnego,
- d) pomoc osobom z dysfunkcją narządu ruchu, z problemami o charakterze rozwojowym i nabytym, zwłaszcza osobom starszych i niepełnosprawnym.

4.5 Ograniczenie rozpowszechnienia używania alkoholu, tytoniu i innych substancji psychoaktywnych poprawa zdrowia psychicznego.

Sposób realizacji:

Program promocji i profilaktyki zdrowia koresponduje w tym zakresie z pozostałymi programami przyjętymi do realizacji przez gminę Sulmierzyce, w tym w szczególności do:

- a) gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- b) gminnego programu przeciwdziałania narkomanii,
- c) gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- d) gminnego programu wspierania rodziny,
- e) gminnego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.

5. Realizatorzy programu.

Program realizowany będzie przez Gminę Sulmierzyce, Samodzielny Publiczny Gminny Ośrodek Zdrowia we współpracy z innymi podmiotami i jednostkami organizacyjnymi gminy, w tym m.in. Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły, instytucje kultury. Wspólna realizacja programu będzie miała na celu zaangażowanie mieszkańców reprezentujących różne środowiska.

6. Koordynacja programu.

Ocena skuteczności działań będzie dokonywana na bieżąco (monitorowanie działań) po zakończeniu poszczególnych zadań i etapów lub po zrealizowaniu poszczególnych programów.

7. Finansowanie zadań w ramach programu promocji i profilaktyki zdrowia w Gminie Sulmierzyce na lata 2016-2021.

Wydatki związane realizacją Gminnego Programu Profilaktyki i Promocji Zdrowia na lata 2016 – 2021 finansowane będą ze środków budżetu gminy.

Uzasadnienie

do projektu Uchwały Rady Gminy w Sulmierzycach

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Promocji i Profilaktyki Zdrowia na lata 2016-2021”.

Jednym z najistotniejszych zadań gminy z zakresu ochrony zdrowia jest zapewnienie mieszkańcom gminy dostępności do usług medycznych w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia.

Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych z 27 sierpnia 2004r. określa wprost zadania gminy związane z realizacją świadczeń zdrowotnych na rzecz ubezpieczonych świadczeniobiorców. Zgodnie z art. 7 tej ustawy do zadań własnych gminy w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy w szczególności:

- 1) **opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów polityki zdrowotnej wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy;**
- 2) przekazywanie powiatowi informacji o realizowanych programach polityki zdrowotnej;
- 3) inicjowanie i udział w wytyczaniu kierunków przedsięwzięć lokalnych zmierzających do zaznajamiania mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami;
- 4) **podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy.**

Przedstawiony projekt uchwały jest dokumentem komplementarnym względem rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 sierpnia 2009 r. w sprawie priorytetów zdrowotnych.